

STUDENTEN WEEKBLAD

12^e Jaargang.
No. 16.

HOOFDREDACTEUR: J. E. A. DE VOGEL.
REDACTEURS: H. G. NOLEN, H. TH. BAART DE LA FAILLE,
C. A. PIEK, C. TELLEGEN, B. STEPHAN.
VAST MEDEWERKER IN ZAKE STUDIEBELANGEN: L. J. POLDERMAN.

Donderdag
3 Febr. '10.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September.
De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. W. W. W. W. W.
UITGEVER + DELFT

Inzendingen te bezorgen vóór Dinsdagmiddag 4 uur aan het Redactie-adres: Vlamingstraat 34; daarna en slechts dan, wanneer toch opname in het eerstvolgend nummer gewenscht is, aan dat van den hoofdredacteur: v. Leeuwenhoeksingel 17.

Inhoud.

Aan onze Vlaamsche makkers.
Tentoonstelling van etsen en aquarellen van Ant. Derkzen van Angeren, op de Leeszaal der S. P., door J. Maas.
1e Openbare vergadering der Soc. Dem. Studenten-Club.
Sprookje, door B. S.
Herinnering, door J. v. R.
Ingezonden, door H. Menalda van Schouwenburg.
" " L. J. Polderman.
" " A. J. H. van Leeuwen.
Boekbespreking. — Fraisen en Fraismachines.
" De Compressie-Koelmachines, door B. S.
Debating, 1 Februari 1910.
Piano-avond van J. C. Heyning op Donderdag 10 Febr. in Stads Doelen.
Tentoonstelling van Indische voorwerpen, door G.
Het Evangelie, in het verband van de geschiedenis der Europeesche gedachte, door E. P.
Verslag Cursus Ds. Obbink (5e lezing), door J. W. Gunning J. Hz.
Technische Hoogeschool. — Uitslag examens.
Studiebelangen.
Berichten en mededeelingen.
Agenda.

Aan onze Vlaamsche makkers.

Makkers van Antwerpen, makkers van Gent, makkers van Brussel, makkers van Leuven, wij groeten U en wij danken U.

Geestdriftig hebt gij ons ontvangen, gastvrij hebt gij ons behandeld, gij hebt ons, bezadigde broeders van het Noorden, zooals ge ons zelve noemdet, enkele dagen geheel en al opgenomen in uw midden, doen medeleven met uw strijd, getoond uw idealen, uit onze kalme sfeer gerukt; wij zijn er U dankbaar voor. Die enkele dagen zijn een stuk leven voor ons geweest.

En wat hebt ge bereikt? Velen onzer met echte cynische blik naar Antwerpen getogen om eens te gaan zien wat die Vlaamsche beweging nu eigenlijk was, gegaan in de overtuiging, dat in het Noorden als gewoonlijk de geestdrift ontbrak, hoewel wellicht de nieuwsgierigheid aanwezig, overtuigd zeg ik U, dat onze kalme belangstelling U als een douche zou ontnuchteren, ons Noord-Nederlanders dan sloegt gij geheel en al uit het veld toen reeds de eerste avond alom werd gezegd: Er zijn veel Hollanders, meer dan we ooit hadden verwacht en toen gij daar na de Operavoorstelling rondom ons aanvingt met uw gezang, toen waren wij verbluft en zongen mede. En toen de volgende morgen uw dichter Pol de Mont ons nog eens officieel welkom heette, hoe weinig officieel en hoe heerlijk tot het hart gesproken was het, toen waren er onder ons, die ge reeds geheel voor uw beweging en voor het schoone ideaal, een Groot-Nederland, had gewonnen. Al moge de ietwat koude congres-arbeid weer ontnuchterend gewerkt hebben, des Zondagavonds aan het banquet veroverde gij ons stormenderhand en nu voor goed. De toespraak van uwe volksvertegenwoordiger Frank, onderbroken door uwe en nu ook door onze herhaalde toejuichingen, is onvergetelijk. Alle verschillen tusschen Noord en Zuid op dat oogenblik verdwenen, één groote schare geestdriftigen voor hetzelfde ideaal, ziende

die ster in den hooge, zooals uw dichter het noemde, het beschavingsgeheel Groot-Nederland.

Dat alle aardsche beslommingen van inrichting en werking van congres, bond en algemeen studentenblad ons deze ster niet uit het oog doen verliezen. Maar daartoe zal het voor ons slechts noodig zijn even terug te denken aan de uren dat we met U door Antwerpen trokken zingende het lied van de dansende leeuwen of aan dat machtig schoone oogenblik toen uw onder-voorzitter ons toesprak van uit de ramen van het huis van uwen zieken makker, die de ziel van alles was geweest.

Wat ons de toekomst evenwel brengen moge, behoudt gij in uwe herinnering dat de makkers van Delft geestdriftig voor de Groot-Nederlandsche beweging naar het stille grijze stedeke zijn teruggekeerd.

Tentoonstelling van Etsen en Aquarellen van Ant. Derkzen van Angeren, op de Leeszaal der Societeit Phoenix.

Maandag 7, Dinsdag 8 en Woensdag 9 Februari wordt er op de leeszaal der Societeit Phoenix werk tentoongesteld van den etsen Ant. Derkzen van Angeren. Zij, die reeds werk van dezen artiest zagen, zullen stellig deze gelegenheid niet laten voorbij gaan om de kennismaking voort te zetten en hen, die zijn werk nog niet kennen kan ik ten zeerste aanraden het te gaan zien. Deze tentoonstelling zal, voor zoover de plaatsruimte dit toelaat, een zoo nauwkeurig mogelijk overzicht geven over het werk van dezen kunstenaar, die zeker tot de beste onzer etsers behoort. Zijn werk boeit steeds door frische oorspronkelijkheid, het is tegelijk gevoelig en krachtig en verraad een meesterlijke techniek. Derkzen van Angeren is wars van alle effectbejag en zucht naar populariteit.

En wat dit werk nog meerdere waarde geeft is het feit, dat hij steeds zijn etsen zelf drukt. Wie maar enigszins op de hoogte is van dit buitengewoon moeilijk werk zal toegeven, dat er verschil moet zijn in werk van een willekeurigen drukker en dat van den etsen zelf en dit verschil is onder ander zeer goed te zien bij enkele drukken van zijne Maas-etsen, welke destijds van een vreemden pers kwamen. Dat waren dan ook uitzonderingen.

Maar liever, dan mij te wagen aan een uitvoerige bespreking van zijn kunst, haal ik een artikel aan van Cornelis Veth, verschenen in de „Amsterdammer“, naar aanleiding van een uitgave van twaalf etsen van de Maas, door de firma Wed. G. Dorens en Zoon te Amsterdam.

Deze schrijft onder meer:

„Derkzen van Angeren heeft de drukke havens van Rotterdam met dezelfde zorg bezien als de motieven van zijn vroeger etswerk en in vele dezer composities herkent men met vreugde den eenvoudigen krachtigen trant, waarin hij van een doodshoofd b.v. zooveel moois wist te vertellen. Groote stelligheid kenmerkt dezen arbeid; deze etsen werkt slechts weinig met uitgebeten tinten, of als hij dit doet, zooals in sommige mooie regenluchten of zeer donkere partijen, beheerschen toch voortdurend de zeer positief neergezette, de vormen met zekerheid aanduidende lijnen dien tint. Met louter lijnen, niet eens zeer speelsche, zuiver getrokken lijnen, teekent hij geestig het water, de kleinere

„en grootere golven op de voorgronden van zijn composities, „zooals ze dansen om den boeg van een schip, zich kringen „om de vaak door hem als repoussoir gebruikte ducdalven, „of rustig voortkabbelen. Door dat water stuwen de stoeten „van grootere en kleinere schepen; in de verte ziet men „de huizenrijen aan de havens, die in enkele dezer etsen, „waar van water en schepen misschien nog niet volkomen „genoeg is gemaakt, de mooiste partij vormen.”

En ten slotte:

„De rivier bij een groote stad, ziehier het motief dat — „los van een speciaal portretteeren van Rotterdam's haven „of havenbedrijf hier op fascinerende wijze is uitgewerkt. „Een motief, dat wij in ons land en door een Hollander „te zelden behandeld zagen, om het niet zeer te waardeeren, „waar dit met zooveel smaak en zorg geschiedt. Zonder „kleuren, die soms zulk een essentieel bestanddeel van het „schoon der aspecten gelijken, tot zijn beschikking te hebben, „zonder directe beweging, actie voor zich te hebben — die „immers bij lichamen als schepen geen uiterlijke spraak „heeft — weet hij ons composities te schenken, die boeien „en door actie en door kleur”.

En zoo verschenen er in verschillende kranten en tijdschriften bewonderende kritieken, nog onlangs in de Engelsche bladen, naar aanleiding van een tentoonstelling bij Paterson in Londen. In 't bijzonder vestig ik de aandacht op een belangrijk artikel van de hand van Ph. Zilcken, dat in Juli 1907 in Elzeviers geïllustreerd Maandschrift verscheen.

Ik hoop dat velen aan dezen oproep gehoor zullen geven om deze tentoonstelling te gaan zien. En zij, die er prijs op stellen, hun kamer te versieren met goede kunst, raad ik aan hier iets te koopen. Uit den aard der zaak is een goede ets goedkooper dan een goed schilderij; de meesten kunnen zich het bezit van dit laatste niet veroorloven, doch vele van deze etsen zullen toch wel in het bereik liggen van hun beurs.

Hen, die eventueel een ets zullen willen koopen zij gemeld, dat catalogi met vermelding der prijzen voor een ieder op de leeszaal voorhanden zijn en een lijst voor bestellingen ter teekening ligt.

J. MAAS.

1^e Openbare Vergadering der Soc. Dem. Studenten-Club.

Spreker: de heer J. W. Albarda.

Onderwerp: „Het socialisme van utopie tot wetenschap”.

Toegangskarten (ook voor niet-leden) verkrijgbaar bij het Bestuur en op den avond der lezing aan de zaal. Prijs f 0,25.

De vergadering wordt gehouden op Dinsdag 8 Februari, 's avonds 8 uur, in den Foyer van den Stads Doelen. Debat vrij.

Er zullen in Delft weer socialistische lezingen worden gehouden. In Delft — dat uit vroeger tijd zoo'n mooien roep van durvend-jong radicalisme heeft!

We hebben onze vereeniging durven oprichten omdat we vertrouwden dat die geest van vroeger nog niet verdwenen was, dat er ook nu — ondanks alle dikbuikig-wijze bezadigheid en afkeer van „socialist-zijn” — nog wel degelijk schuil ligt een flinke dosis frisheid.

Omdat we gelooven dat er nog genoeg moed is bij velen, om critiek op het bestaande, en streven naar nieuwe idealen, eerlijk te bekijken, te bestrijden of te verdedigen met warm enthousiasme!

Aan U thans Delftsche studentenwereld, te toonen dat onze verwachtingen niet te hoog gesteld zijn.

Komt bij ons luisteren, gij allen die in u voelt vage ontevredenheid met veel wat ge om u ziet. Geef ons de gelegenheid u te laten zien welk antwoord wij meenen te moeten geven op uw vragen.

Komt ook gij die u wapenen wilt tegen wat zich verheft allerwege in de maatschappij, om te vernietigen wat in uw oogen is de eenige bron van vooruitgang. Maar schroomt dan ook niet royaal de vlag te strijken, indien onze argumenten sterker mochten blijken dan de uwe.

Komt allen: „economische specialiteiten” zoo goed als nieuwsgierigen naar een eerste kennismaking.

Maar komt!

Wij hebben voor onze eerste vergadering een onderwerp gekozen dat veel vooroordeelen op kan ruimen. Geeft ons

nu ook gelegenheid velen te krijgen binnen het bereik onzer poging, zorgt voor een volle zaal.

Want uw eer als leden der studentenmaatschappij, uw roep van onbevooroordeelde jonge lui zou er mee gemoeid zijn, als ons streven naar kennisverspreiding afstuitte op uw onverschilligheid.

HET BESTUUR S. D. S. C.

Sprookje.

„Lieve kinderen”, zeide Grootvader toen hij, kalm gezeten naast het electrisch verwarmingstoestel, de kleintjes om zich heen zag, „ik zal jelui eens een sprookje vertellen, een verhaal uit den tijd toen de menschen nog in groote bakken op vier ronde dingen, die ze wielen noemden, zich verplaatsten, uit den tijd toen de vliegmaschinen pas bestonden en alleen bij windstilte konden rondvliegen, uit den tijd toen ik nog jong was. Weliswaar is mijn verhaal eigenlijk geen sprookje, want het is waar gebeurd, maar het klinkt zoo dwaas en onwaarschijnlijk dat jelui het toch niet zult willen gelooven. Maar ik weet wel dat jelui je grootvader nog nooit op een leugen betrapt hebben en daarom zal ik het dan maar eens vertellen, maar je moet er niet te erg om lachen want er is een heele goede moraal aan verbonden

Nu dan, er was eens in het jaar 1910 een School in een klein oud stadje, dat Delft genoemd werd, en op die School gingen veel jongens en ook wel meisjes die daar werden opgekweekt tot vernuftelingen. Dat vernuft nu zat bij de meesten niet erg diep, maar zij verbeeldden zich toch erg knap te zijn, trouwens als ze van die School afkwamen waren zij volwassen menschen, tenminste zij deden alsof en behoorden het feitelijk ook wel te zijn, hoewel velen van die jonge ingenieurs, zoo werden die vernuftelingen ook genoemd, eigenlijk nog maar broekjes waren die van de wereld nog niet veel gezien hadden.

Nu waren er onder de leerlingen van die School, technische studenten werden ze genoemd, verscheidenen die zoo verwaand waren dat ze, hoewel feitelijk nog in de kinderschoenen staand, of deze nauwelijks ontwassen, toch reeds meenden groote menschen te zijn, en net als heusche menschen mee wilden praten over de wereld, die zij ternauwernood kenden. Ja, zij waren zoo opgeblazen pedant dat zij meenden reeds een oordeel te mogen vellen over wat er in die wereld voorviel

Voor ik met mijn verhaal verder ga moet ik jelui vertellen, dat de wereld toen heel anders was ingericht als nu, evenmin als nu waren toen alle menschen gelijk, maar er was veel meer ellende op de wereld als thans. Jelui zult nooit kunnen begrijpen, dat 't mogelijk was, dat er heele huisgezinnen in een kamer woonden, dat zij 's winters koude leden en geen voedsel hadden, terwijl tegelijkertijd er andere menschen waren, zoo rijk, dat zij van verveling niet wisten wat met hun rijkdom te doen, en die rijkdom danmaar verkwisten aan allerlei onnutte zaken. Ook toen reeds waren er menschen, die begrepen dat zulk een ongelijkheid niet rechtvaardig kon wezen, en dat men moest trachten verbetering te brengen in die toestanden. Andere menschen, en dat waren meestal zij, die het goed hadden vonden dat de wereld heel goed was ingericht en zij wilden van geen ingrijpende verandering weten. Zoo kwam het, dat er onder de menschen verschillende partijen ontstonden, die elk voor zich meende de beste oplossing te hebben gevonden van het vraagstuk der maatschappelijke verbetering. Met dat laatste woord, dat jelui niet begrijpt, bedoelden zij een verbetering in de toestand der menschen die de wereld bevolken. Nu begrijp je wel, dat niet iedereen het eens was over de beste manier om tot beter toestanden te geraken, en zoo kwam het dan ook dat er niet een paar, maar verscheidene partijen ontstonden, die meenden dat door hun methode de wereld het best vooruitgeholpen kon worden. Van al die partijen nu was de z.g. Sociaal Democratische partij wel de meest vooruitstrevende, zij meende door zeer ingrijpende veranderingen in de wereldorde tot een betere verdeeling van 't eigendom, en een gelukkiger menschheid te geraken.

Laten wij nu eens teruggaan tot die jongens in Delft.

Onder die jongens waren er velen met een goed hart, die het droevig vonden dat er zooveel ellende bestond en daarom graag wilden leeren volgens welke wijze men het best hieraan tegemoet kon komen, maar zooals ik al zeide

er waren er ook bij, die zoo verwaand waren te meenen, dat zij reeds evenveel wisten als groote menschen.

Ja, zij gingen nog verder en meenden dingen te kunnen doen en te begrijpen, waarover de heusche menschen eerst goed moesten nadenken.

Zoo waren er dan drie van die verwaande jongens, de eene was eigenlijk nog niet eens meer dan een kind, die meenden reeds evenveel te weten en meer nog dan de groote menschen. Wanneer de groote menschen voelden dat de wereld slecht was ingericht en begrepen dat dit verbeterd diende te worden, trachtten zij door een studie te maken van de verschillende programma's, daarmee bedoelde men de grondslagen der methodes, van de partijen een goed begrip te verkrijgen van de waarde dier partijen en dan sloten zij zich aan bij de partij, die hen het beste voorkwam en trachtten dan die partij vooruit te helpen.

Wat deden daarentegen die drie pedante jongetjes? Zij waren nog te jong om werkelijk reeds een studie van het maatschappelijk vraagstuk te hebben kunnen maken, ja, zooals ik zeide, een van hen was nog zoo jong dat hij eigenlijk pas een baby was, immers een paar maanden voordat hetgeen ik jelui ga vertellen gebeurde, was hij nog een foetus, dat is een ongebooren kindje, maar toch meenden zij reeds zonder meer een keuze te kunnen doen omtrent de partij die zij toegedaan waren. Dit was al een bewijs van hun verwaandheid, gelukkig echter was hun keuze geen slechte, want zij wilden zich aansluiten bij de partij, die het meest de idealen van jonge harten trachtte te verwezenlijken, de Sociaal-Democratische partij, die, zooals ik jelui vertelde, zeer vooruitstrevend was. Maar toen zij dan zoo onbesuisd, zonder nog gelegenheid gehad te hebben de wereldloop goed te leeren kennen, zich Sociaal-Democraat gingen noemen, zou men verwacht hebben dat nu hun eerste werk zou zijn zich grondig op de hoogte te stellen van alles wat hun partij betrof, en goed onder oogen te zien wat het Socialisme wilde. Maar neen, hoewel er, zooals ik al zeide in het Socialisme zelve nog lang geen eendracht was, en men dus zou verwachten dat deze jonge socialisten zouden trachten de verschillende gezichtspunten die er in bestonden van allerlei zijden te belichten om zodoende het beste er uit op te doen, gingen zij geheel anders te werk.

Gelijk de struisvogel bij het zien van de vijand de kop achter een steen verbergt in de hoop daardoor niet gezien te worden, zoo verborgen deze drie jochies hun onvolkomen kennis achter een groot woord. Immers wat deden zij, zij richtten een Sociaal-Democratische Studentenclub op, en stelden als eerste eisch dat de leden het Erfurter Programm moesten onderschrijven.

Het Erfurter Programm, daar was de steen die hen moest verbergen voor anderen die een breeden kijk op de zaken wilden hebben.

Het Erfurter Programm, een voor een groot deel onder invloed van één man ineengezette serie beginsels, die lang niet het socialisme als sociale beweging omvatte. Een Programma dat van velerlei zijden was aangetast, door geheele afdeelingen niet als 't hunne was aangenomen, en dat werd daar kant en klaar plotseling als criterium gesteld voor hen die het socialisme wilden bestudeeren. Dat er een Engelsch- en Amerikaansch socialisme bestond, waarvan het programma hoofdzakelijk vervat was in de werken van de Fabian Society, dat het programma der Fransche socialisten op sommige punten afweek van het Erfurter daarvan wilden die jongetjes liever niets hooren. Ja zóó weinig zeker waren zij van hun zaak, zóó zwak wisten zij van te voren reeds, dat zij met hun gebrekkige kennis stonden, dat zij het niet aandurfdën, dat socialisme, waarvan zij met zooveel pathos de voorvechters in Delft wilden zijn, tegen mogelijke aanvallen te verdedigen, en in de statuten hunner vereeniging reeds opnamen een bepaling waarbij moties en besluiten in strijd met de beginselen van het Erfurter Programm werden geweerd. En die kinderen wilden het socialisme door wetenschappelijke studie leeren waardeeren het was meer dan belachelijk!"

Hier zweeg Grootvader stil, en keek om zich heen, de kinderen waren aan het spelen, het laatste gedeelte van zijn verhaal was hen te zwaar geworden, toen keek Grootvader voor zich en schudde zijn oude hoofd bij de herinnering aan de droevige afloop van wat eens met zooveel spektakel als de Sociaal-Democratische-Studenten-Club werd aangekondigd.

B. S.

Herinnering.

Voor RENÉE.

O, als ik denk aan lang voorbije dagen,
Aan lenteweeld' en wat had kunnen zijn,
Dan wordt weer 't oud verlangen in mij wakker,
En wéér versmelt mijn hart van minnepijn!...

Blondlokkig hoofd, dat mij mijn nachtrust roofde,
Kersroode lippen, die mijn wee gesust!...
Van wat ik ééns mijn eigendom mocht noemen,
Word ik mij thans de weelde eerst bewust!...

Delft, 31-1-1910.

J. v. R.

INGEZONDEN.

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

In het vervolg op het artikel van den heer Torley Duwel over de houding van eenige fuifroeiers op Laga, dat door den heer Houtman geplaatst is in het laatste nummer van het S. W., komt de vrij krasse opmerking voor: „'t Schijnt dat geen van U allen den heer T. D. begrijpt.” Slechts den heer Houtman was het dus gegeven diens „edele trachten en superieure streven” te verstaan.

Welnu, wat mij betreft, toen het antwoord van den heer Polderman ook mij niet geheel bevredigde, ben ik toch niet op deze zaak terug gekomen, omdat het mij onnoodig voorkwam, dat de fuifroeiers zich verdedigden tegen de beweringen van den heer T. D., waar diens artikel zoo duidelijk blijkt gaf, dat hij niets had begrepen van den inwendigen toestand van onze Vereeniging.

Daar bestaat geen „bepaalde groep menschen, die wedstrijdjes en tochten organiseeren en den schijn wekken dat er een opgewekt roeileven is, terwijl zij inderdaad een vereeniging te gronde kunnen doen gaan; die den strijd aanbinden met een bestuur, waarvan alle krachten bijna moeten dienen tot het organiseeren der ploegen, en die onze studenten-roeisport trachten omlaag te halen tot het peil waarop het in burger-vereenigingen staat.”

Het zal den velen die, gelijk de heer Tellegen, het wél meenen met onze Vereeniging maar niet geregeld genoeg de loods bezoeken om zich een eigen oordeel over den inwendigen toestand te kunnen vormen, onaangenaam zijn geweest, te moeten vernemen, dat er nu alweer onweer aan de lucht zou zijn. Aan hen wensch ik dan ook te verklaren, dat er van bovenstaande beschuldigingen absoluut geen woord waar is.

De fuifroeiers wedijveren stellig in vele opzichten met de race-roeiërs en overtreffen deze verre in aantal. Nauwkeurig bespieden zij elke voorbij komende ploeg en trachten deze zoo nauwkeurig mogelijk na te volgen; hoe zeer het stijloeiën bij alle leden zonder één enkele uitzondering op den voorgrond staat, blijkt wel uit den ijver met welke gestreefd wordt naar het behalen van de voor enkele jaren in eere herstelde officieele roeiproeven. Ieder fuifroeier beschouwt het stijloeiën als hoofdzaak en het tochtenmaken als bijzaak en staat dus lijnrecht tegenover de heerschende opvatting bij de meeste burger-roeivereenigingen.

En wat nu die tochten betreft, deze zijn aanvankelijk slechts ontworpen als een gemeenschappelijke tijdpassering om vervelende Zondagen door te komen, door eenige personen, die door den verren afstand van hunne woonplaatsen, als tot vestingstraf zijn veroordeeld. Langzamerhand hebben zij zich tot meerderen uitgebreid en stellig veel nut gesticht door mede te werken tot onderlinge waardeering van personen, die op andere wijze niet met elkaar in aanraking zouden zijn gekomen. En nooit hebben zij zich bepaald tot „een bepaalde groep van personen”, ieder Laga-lid is daarbij welkom geweest.

En nu komt hier een belangstellend gast van de Vereeniging, puur uit vriendschappelijke gevoelens, die groep personen beschuldigen van niets minder dan „den strijd aan te binden met het Bestuur” om de Vereeniging omver te werpen en haar te verlagen tot het peil van een burger-roeivereeniging. Van zijn vrienden moet men het hebben, zegt het spreekwoord. Om dit euvel te keeren, willen hij en de heer Houtman bepalen, dat slechts race-roeiërs zitting mogen hebben in het Bestuur. De oproermakers moeten dus onder den duim gehouden worden, en om een revolutie te voorkomen, zullen zij worden zoet gehouden door een

bemiddelings-commissie; zoo iets als een groepsvertegenwoordiging uit een fabriekspersoneel. Voorwaar een fraaie toestand voor een Corpsvereniging! Nos jungit amicitia! Vrijheid, gelijk en broederschap! 't Is te hopen voor onze arme vereenigingen dat de heer Houtman nooit gelegenheid zal hebben zijn merkwaardige broederschaps-ideeën in de praktijk te brengen.

Het Bestuur van een Vereeniging vertegenwoordigt en regeert alle leden, het moet dus bestaan uit „krachtige personen, met een helder oordeel, maar zonder vooroordeel.” Het mag dus geen overwegend bezwaar zijn of zoo iemand overigens race-roeiër of fuifroeier is, maar volgens de door den heer Polderman aangegeven redenen, zullen vooral onder de race-roeiërs geschikte bestuursleden gezocht kunnen worden.

Waar nu bij de laatste bestuurswisseling vele leden van oordeel waren (achterna is dit totaal onjuist gebleken) dat de voorgestelde kandidaten geen ruime opvatting van hun taak zouden huldigen en zelfs, als uitsluitende gebruikers van race-booten niet op de hoogte konden zijn van het fuifroeiers-materieel, was de eenige weg om tot een allen-vertegenwoordigend bestuur te komen daarin een fuifroeier te doen plaats nemen.

Dit naar aanleiding van een opmerking van den heer Tellegen.

Zoolang echter de leiding berust in handen van een bestuur, dat gelijk het tegenwoordige, bij elke gelegenheid blijk geeft een open oor te hebben voor de kleine wenschen van alle leden en de belangen van alle leden te willen behartigen, zal niemand er aan denken „den strijd aan te binden” met zulk een bestuur, en is geen nadere regeling noodig van de verhouding van bestuur en fuifroeiers.

Ten slotte wil ik hier nog even de aandacht vestigen op een zeer juiste opmerking van den heer Tellegen, hoewel dit met deze kwestie weinig te maken heeft: Er dient vooral door bevoegde personen op het roeien van de fuifroeiers te worden gelet. Dit laat tegenwoordig nog veel te wenschen over. Van de race-roeiërs en hun trainers is waarlijk niet te eischen dat zij nog meer tijd aan de Vereeniging zouden besteden, maar de talrijke oud-race-roeiërs zouden hiermee in weinig tijd veel nut kunnen stichten; onder hen zijn er slechts enkelen die hun insigne van „instructie-stuurman” niet ongebruikt in hun graf meenemen.

H. MENALDA VAN SCHOUWENBURG.

Geachte Redactie.

In de 3 laatste Nummers van 't S. W. heb ik met belangstelling gevolgd hetgeen in 't algemeen over de roeisport en over Laga in het bijzonder is geschreven.

Naar aanleiding daarvan zoudt gij mij verplichten, onderstaande regels in uw Weekblad op te willen nemen.

Allereerst lijkt mij het oordeel van den Heer Houtman over het antwoord, dat van Bestuurszijde op het stuk van den Heer T. D. inkwam, geheel verkeerd.

Want, waar de Heer T. D. in het streven naar zijn ideaal, de werkelijkheid over 't hoofd zag, en zodoende in botsing kwam met Vereenigingsbelangen, daar was 't Bestuur verplicht hem terug te roepen tot nuchter nadenken. En waar hij zich schriftelijk uitliet over 't Vereenigingsleven, was het de eenige weg, dat 't Bestuur ook schriftelijk de autoriteit van zijn schrijven trachtte onschadelijk te maken.

Geenszins echter kreeg ik de indruk, dat 't Bestuur inbreuk maakte op de gastvrijheid van haar Vereeniging; trouwens geen rechtgeaard mensch zal dit onderstellen.

In 't algemeen wilde ik aangaande het vorige nog opmerken, dat ik het altijd afgekeurd heb in leden eener vereeniging, dat zij de toestand van hun vereeniging schriftelijk aanvielen als zij niet eerst mondeling hunne bezwaren aan 't Bestuur bekend maakten. Dit laatste zou getuigen van samenwerking en werkelijke belangstelling; het eerste is m. i. onnadenkend enthousiasme of bewuste tegenwerking.

Een mondelinge opheldering van een bestuurslid of een mededeeling op een Algemeene Vergadering zou veel geschrijf voorkomen.

En een uitvoerig schriftelijk repliek?

Dat zou waarschijnlijk aanleiding kunnen geven tot breede principieele uitpluizerij!

Iedere lezer zou er 't zijne van denken en binnen een paar weken zou de bestuurscorrespondentie met allerlei

schrijflustige leden één der voornaamste bestuursfunctiën zijn geworden.

Daarom zij m. i. een schriftelijk antwoord van bestuurszijde steeds beknopt en zakelijk en in zooverre was 't laatste deel van 't stukje van den Pres. van Laga reeds overbodig.

Dit voorgaande ook als antwoord aan den Heer Tellegen, wiens eerste optreden in de roeiwereld ik met groot genoegen constateerde.

Aan het einde van zijn uitvoerig en verdienstelijk relaas gekomen was het zijn veelal gezonde redeneering, die het mij absoluut duidelijk maakte, dat hij dit epistel werkelijk uit pure belangstelling voor de roeisport had neergeschreven.

Wat betreft de inhoud: zijn opvatting over wedstrijd en deel ik volkomen, ze is echter m. i. te algemeen om verder uitwijden te rechtvaardigen.

Het standpunt: Er bestaan geen afzonderlijke fuifroeiersbelangen, ook dit is o. a. door mij gedurende de laatste Lagaverkiezing herhaaldelijk tegenover fuifroeiers verdedigd.

Het roeipeil hoog te houden van alle Laga-leden, lijkt mij echter een theoretisch ideaal, waar er nog leden bestaan, die vergeten dat gezond roeien en slecht roeien twee zijn, en waar het oefenen van niet-raceploegen niet voldoende de eerzucht der trainers bevredigt.

En nu, aan 't einde van mijn schrijven gekomen, aan U, geachte Redactie mijn dank voor de verleende plaatsruimte.

Hoogachtend,

L. J. POLDERMAN.

DEN HAAG, 28 Januari 1910.

Geachte Redactie.

Het is alweer naar aanleiding van de debatingvergadering van 11 Januari dat ik een plaatsje kom vragen in het S.-W.

N.l. ten opzichte van het derde punt heb ik nog het één en ander te zeggen. Ik heb dadelijk den heer Römer opgezocht en hem gevraagd hoe dien avond zijn opmerking op te vatten was geweest; en inderdaad, U hebt gelijk mijnheer de verslaggever, zij was bedoeld om mijn inconsequentie aan het licht te brengen.

Werkelijk een allerzonderlingste begripsverwarring.

Ik hoop echter door de volgende uiteenzetting mij eenigszins te kunnen rechtvaardigen.

In mijn inleiding had ik in den beginne (in het schetsontwerp om het zoo eens te noemen) werkelijk opgenomen de theorie der méé-bewegende ether, deze baseerende op verschillende beschreven experimenten en berekeningen. Echter merkte ik dat dit terrein nog zoo zéér onontgonnen was, dat een diep doordringen erin vrijwel tot de onmogelijkheden bleek te behooren, en daarom ging ik er toe over om alles wat maar eenigszins zweemde naar een theorie van meebewegende ether, te schrappen. Wat ik echter wel aanhield en zelfs maakte tot een hoofddeel van mijn lezing, was de realiteit van de ether in tegenstelling van b.v. de opvattingen van Abraham en Lorentz, die zich de ether als een abstractie denken.

In het debat nu werd eerst dat realiteitsbegrip aangevallen en toen beredeneerde ik uit het beeld, dat ons geeft de komeetvormige nevelvlek, dat de ether een zekere weerstand scheen uit te oefenen op de materie-deeltjes van de nevelvlek en dus niet kan zijn een „begrip” zonder meer, maar inderdaad een „iets”. De heer Lely merkte toen op, dat die vormen en banen ook verklaard konden worden met behulp der lichtdruktheorie, hetgeen ik bevestigde.

Daarop wendde men zich tot de meegesleepte ether en de heer Noome noemde als een gevolg van mijn redeneering dat ik aan moest nemen de theorie der meebewegende ether. De heer Holst zei direct daarop, dat proeven van Nicholson het tegendeel bewezen en wij ons aan resultaten van proeven hadden te houden, waarop toen de heer Römer opstond en opmerkte dat ik in het begin van de inleiding zelf was uitgegaan van het standpunt dat de ether in rust was en niet met het geladen lichaam mee bewoog.

Inderdaad was de opmerking van den heer Römer zoo geheel in overeenstemming met dat, waaraan ik mij had voorgesteld mij te zullen houden, dat ik in die uiting een bijval meende te mogen zien en daarom heb ik daarna niet het minste meer tegen de bovengenoemde beweringen ingebracht.

(Zie verder Tweede Blad).

TWEEDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van 3 FEBRUARI 1910. No. 16.

Het blijkt nu echter dat ik geheel mistastte en dat de beperking die ik mij opgelegd heb, tenslotte tot een leelijke begripsverwarring heeft aanleiding gegeven. Laat ik dan hier nog eens even dieper op de quaestie ingaan, om zoo-doende zooveel als 't mogelijk is opheldering te geven in deze nog duistere zaak.

Ik maak onderscheid tusschen de ether (die ik nu als reeël zijnde beschouw) welke op de plaats zelf is, die door één of ander lichaam wordt ingenomen, en de ether die dat lichaam omringt. De ether in het lichaam is in eene zekere spanningstoestand en is b.v. de zetel van de potentiële energie (spanningen, cohesie, etc.) die in dat lichaam is opgehoopt.

Die ether nu, is vast verbonden aan het lichaam en maakt er deel van uit. Niet zoo de omringende ether, deze staat alléén onder invloed van werkingen, die buiten het lichaam zijn, dus b.v. als het lichaam electrisch geladen is, komt het omringend medium in een electro-statische spanningstoestand.

Bij een bol, waar ik een zekere electriciteitshoeveelheid breng, zal optreden de z.g. dielectrische verplaatsing en deze verplaatsing stelt voor een beweging van de omringende ether. Dat is dus beweging zonder meer.

Nu ga ik het lichaam bewegen met zijn electricische lading, wat gaat nu gebeuren? Zooals ik ook in mijn inleiding al zei: dan zal de omringende ether niet meebewegen. Precies, waren mijn woorden de volgende, die ik overschrijf:

„Beweegt het bolletje, dan bewegen ook de krachtlijnen, maar dezen gaan niet méé met den geleider. Zij verdwijnen van de plaats waar A een oogenblik te voren was, om weer op te duiken op de plaats waar A aankomt. M. a. w. A sleept hen niet méé, maar het bewegen van de krachtlijnen bestaat uit een voortdurend „opnieuw vormen ervan”.

Mij dunkt, duidelijker kan het toch al niet. Ik sprak van krachtlijnen, dat is dus de omringende ether; en dan zeg ik uitdrukkelijk dat deze niet meebeweegt. Wat echter de ether binnen het geladen lichaam; waar géén krachtlijnen zijn? Heb ik daar iets over gerept? Néén toch?

Welnu die ether, die laatste, dat is het gedeelte ether wat „meé” beweegt met het lichaam en dus, t. o. v. het lichaam relatief in rust is, terwijl de omringende ether relatief beweegt.

Nu vond de heer Noome het een noodzakelijke gevolgtrekking, toen ik de ether als weerstandbiedend beschreef, dat ik de „meébewegende ether theorie” aanhing. Op mijn woord, ik zie het verband niet in.

De weerstandbiedende ether is ten slotte de, het lichaam (in casu de nevelvlek) omringende en deze hoeft toch niet mee te bewegen om weerstand te bieden. Integendeel! Indien hij meebewoog, d. i. relatief in rust was, dan was de weerstand ook nul.

Als ik nu te bewijzen had, dat ik het omgekeerde, van die bewering toegedaan was, dan had ik slechts bovenstaande aanhaling te herhalen en dat is hetgeen de heer Römer gedaan heeft. Was het wonder, dat ik er een bijvalsbetuiging in zag?

Ik heb dus onderscheid gemaakt tusschen: 1°. bewegende ether die niet méébeweegt buiten het lichaam en 2°. relatief rustende ether die wel méé beweegt binnen het lichaam. Over de eerste hebben wij het den 11den alleen gehad.

Wat betreft de etherbeweging onder 2°; daarbij heb ik mij gebaseerd op proeven van Michelson, en op berekeningen en beschouwingen van J. J. Thomson in een artikel in het tijdschrift „Le Radium” van Mei 1908. Ik ga er echter niet verder op in.

Nu mijn belangrijkste taak afgedaan is, wil ik nog even op de andere punten, waarop ik aanmerking maakte; óók terug komen.

1°. Verslaggever schijnt niet te hebben bemerkt dat ik gevallen ben over het woordje „massa”, waarvoor ik had willen zien „electricische lading” of iets dergelijks, b.v. wat ik in het ingezonden stuk van 't vorige S.-W. schreef.

Wat 2e betreft, ik weet niet beter dan weer een gedeelte uit mijn lezing over te schrijven, waarna men dan zelf oordeelen kan. Ik heb niet beweerd dat het voor mij onaanneemelijk was dat de massa een gevolg zou zijn van de electricische lading maar iets anders en wel zal dat blijken uit het volgende:

„..... dan geeft het resultaat der metingen en proefnemingen genoeg reden om te veronderstellen dat het „negatief electron alleen electriciteitshoeveelheid geconcentreerd in een bolletje van de afmeting van één negatief electron, geeft een electricische massa, die met de totale massa van één electron overeenkomt en dus .... schijnt het gerechtvaardigd het geheele electron electricisch te noemen,

„Dit laatste nu is de conclusie die de natuurkundigen graag „geneigd zijn te trekken, maar daarmee zijn ze toch wat erg voorbarig; want de constitutie der electronen is hiermee wel een eind op het goede pad, maar het lijkt er nog niet op dat alle verschijnselen er door gedekt worden. De moderne Physici hebben in deze veel weg van de Materialisten. Die laatsten konden niets zien dan stof en ontkenden à priori het bestaan van wat anders; de natuurkundigen zien op 't oogenblik alleen pas de „Electriciteit”, en begaan nu dezelfde fout door „alles wat daar nog boven liggen kan te negeeren!”

U ziet, geachte verslaggever, dat er verschil is met hetgeen in uw repliek staat.

Bij 4e zal ik nog eens iets overschrijven en zult U zien dat ik de woorden „op grond van de ondeelbaarheid van het atoom” niet gebruikt heb, want ze staan niet in mijn aantekeningen en ik heb alles opgelezen zonder tusschenlassingen.

Volgens deze (de 5e theorie) is het atoom samengesteld uit evenveel negatieve als positieve electronen, die elkander „ausgleichen”. Twee aan twee vormen zij eenheden en deze wekken electro-magnetische velden op door hun rotatie en deze velden trekken elkander aan en vormen nu met die eenheden, weer door tusschenkomst der rotatieve centrifugaalkracht, stabiele meetkunstige configuraties. Dat kunnen dan zijn de regelmatige veelvlakken, zooals kuben, pentaëders en octaëders of kegels, bollen enz. De electronen zoude dan meteen de magnetische moleculen zijn van de theoriën van Weber, Ampère enz.

„Ook hiermee, kan men de periodiciteit verklaren, wanneer men b.v. aanneemt dat in elementen van dezelfde reeks, steeds hetzelfde soort veelvlak voorkomt; m. a. w. dat de aard van geometrische configuratie aangeeft de atoomeigenschappen. Die meetkunstige vormen zouden dan terug te vinden zijn in de kristallen, over wier opbouw dus deze theorie ook een goede verklaring in staat is te geven.

Verder geeft ons een aanwijzing betreffende de bouw; de Radioactiviteit. Al de besproken theorieën zijn in staat daar een verklaring van te geven; maar waar de eerste vier een beetje gezocht tot de oplossing moeten komen van het probleem waarom het eene element actief is en het andere niet, gaat dat met de laatste theorie weer beter. Deze eigenschap zou b.v. kunnen afhangen van een bepaalde configuratie, die vrij labiel is, en al de elementen waar die figuur in voorkomt zijn radioactief, en de andere zijn het niet.

„Van deze theorieën afstappend . . . . enz.

U ziet dus, dat ik niet gezondigd heb, door het woord ondeelbaarheid te gebruiken, wat inderdaad al heel bijzonder zou zijn, maar overigens kan ik U verzekeren dat ik woorden gebruikt heb, die uitdrukten wat ik bedoeld heb.

Overigens had ik niet gedacht dat mijn ingezonden stuk aanleiding zou hebben gegeven tot meerder geschrijf maar ik ben blij dat U, geachte Redactie, mij in de gelegenheid hebt gesteld mijn gebrek aan helderheid nogmaals te kunnen aanvullen, waarvoor ik U hierbij mijn welgemeenden dank betuig.

Uw dw.

A. J. H. VAN LEEUWEN.

De Redactie sluit hiermede de polemiek over deze kwestie.

BOEKBESPREKING.

FRAISEN EN FRAISMACHINES. Handboek ten dienste van Bureau en Werkplaats, door D. DE VRIES. — Deventer, A. E. KLUWER.

Het is altijd een gelukkig teeken wanneer wij een technisch boek in 't Hollandsch geschreven voor ons zien, gelukkig omdat daaruit blijkt een toenemende belangstelling voor zaken de techniek betreffende. Dubbel gelukkig is 't dan te noemen als zoo'n boek aan de uitgebreidheid, waarop het bovengenoemde werk mag bogen, een degelijkheid paart, die het direkt kenmerkt als een vakboek, d. w. z. een werk geschreven door iemand, van het onderwerp volkomen op de hoogte, voor een publiek van vakmensen, dus niet een populair werkje waarvan de litteratuur op technisch gebied toch reeds overloopt.

Wanneer ik nu zeg, dat het boek niet dat kenmerk van populariteit draagt dat onze technische litteratuur verpest, dan bedoel ik daarmee niet dat het een hoog-wetenschappelijk werk is, berekeningen over de sterkte van den fraispil zal men er niet in aantreffen, maar daarentegen vindt men er 32 verschillende, practische tabellen in, die alle mogelijke kwesties omvatten, die in de behandeling van fraisen te pas kunnen komen; men vindt er zoowel tabellen der trigonometrische functies als omwentelingssnelheden van amarilshijven, zoowel voedings- en omwentelingssnelheden der fraisen, als tabellen van wisselwielen.

Het boek is ten volle wat het zegt te zijn, een handboek voor bureau en werkplaats.

Maar ook de student aan de T. H. zal er met vrucht uit kunnen studeeren, en als iemand met de kennis van wat in dit boek staat, uitgerust op een examen Mechanische Technologie verschijnt, en 't geluk dient hem, dat de examinerator over fraisen vraagt, dan hoeft hij geen angst meer te hebben, zijn kennis is meer dan voldoende.

De uitstekende illustraties, veel doorsneden, die het werk verlichten, dragen niet weinig bij tot de begrijpelijkheid. Ik geloof niet dat er in de hollandsche taal ooit een zoo goed werk over dit onderwerp is verschenen.

DE COMPRESSIE-KOELMACHINES. Beknopte behandeling van beginselen, constructie en toepassing door Dr. H. J. SLIJPER. — Deventer, A. E. KLUWER.

In tegenstelling met het zoeven besproken werk, kan van dit boekje juist gezegd worden, dat het zeer populair is. Zoo populair inderdaad, dat het niet anders dan een uiterst oppervlakkige beschrijving van dit gedeelte der koeltechniek kan genoemd worden. De mededeeling voor in het werkje: dat de stof uitvoeriger is bewerkt, dan Dr. Slijper gewoon is het onderwerp met zijn leerlingen aan de Rijks-Zuivelschool te Bolsward te behandelen, pleit dan ook niet voor de uitgebreidheid van de kennis dier leerlingen op dit voor hun toch zoo belangrijke gebied.

Toch is 't boekje wel lezenswaard, (hoewel ik de prijs belachelijk hoog vind) voor hen, die een algemeen idee van koelmachines en de toepassingen ervan willen verkrijgen. Zij moeten zich echter niet verbeelden er eenige belangrijke constructieve kennis uit op te doen, een zeer eenvoudig begrip van wat een koelmachine is, is alles wat uit het boekje te verkrijgen is. Het is heel aardig geïllustreerd met voor 't meerendeel onbeteekenende foto's die voor de techniker niet van waarde zijn, maar een beeld geven van de verschillende machines en de bedrijven waarvoor zij worden gebruikt.

Ook draagt het boekje duidelijk de sporen van grootendeels met behulp van Deutsche litteratuur in elkaar te zijn gezet, anders begrijp ik tenminste niet waarom de schrijver het voortdurend over boomwolpakking, en zuigerkolven heeft.

B. S.

Debating, 1 Febr. 1910.

Bravo Debating, dat was een avond uwen ouden roem waardig. Ons is het niet vergund geweest, die avonden mede te maken, waarop weleer prof. Pekelharing achter

den kathedraal stond, doch nu wij onzen tegenwoordigen Eere-voorzitter prof. Van Blom gehoord hebben, begrijpen wij den lof prof. Pekelharing toen ter tijde toegezwaid, den lof die ook prof. Van Blom ten volle toekomt.

Zijn stellingen waren:

- I. Reden tot wijziging onzer handelspolitiek in protectionistischen zin, kan niet gevonden worden in binnenlandsche, noch in buitenlandsche ervaringen, met het beschermend stelsel opgedaan, noch in de theorie van den internationalen handel.
- II. Veeleer laat zich van zoodanige wijziging maatschappelijk nadeel verwachten, zoowel op theoretische gronden, als op gronden van ervaring.

Ter verdediging wordt ons op heldere wijze uiteengezet, hoe in Nederland de algemeene meening steeds voor vrijhandel was, b. v. na 1830 toen men terwille van België eerst van de protectie had genoten, hoe industriëen vroeger beschermd ook na afschaffing daarvan krachtig bloeien en zich voor vrijhandel verklaren. De binnenlandsche ervaringen hoe schaars deze ook zijn, spreken zich dus beslist voor vrijhandel uit.

Overgaande tot buitenlandsche ervaringen wijst de verdediger er allereerst op, dat wat niet schadelijk is voor een groot land, wel degelijk schadelijk kan zijn voor een klein land, daar dit economisch afhankelijk is. Doch zelfs daar waar de economische onafhankelijkheid het grootst is, in het haast een werelddeel vormende Amerika, ziet men schadelijke gevolgen der beschermende rechten. Met voorbeelden wordt dit toegelicht. Zoo ziet men ook dat de werkeloosheid in protectielanden het grootst is. Een enkel argument voor protectie, zooals het militaire (d. w. z. de protectie als dwangmiddel te beschouwen waardoor het land zich economische onafhankelijk zal maken wat in tijden van oorlog van groot belang is, ook reeds gebruikt voor de Acte van Navigatie,) kan nooit voor ons kleine land gelden.

Uit de meer abstracte handelstheorie toont spreker aan dat men nooit door beschermende rechten den buitenlander kan dwingen geld aan het land te betalen, moet hij meer voor den invoer betalen, dan zal hij meer voor den uitvoer teruggeischen. Noch theorie, noch praktijk, wettigen dus bescherming.

Bij de verdediging van stelling II worden ons de gevolgen van protectie getoond. Ten eerste de achteruitgang van de exportindustrie. Bewezen door de ervaring van Duitschland van 1879—'92, tijdperk van Bismark's straffe protectie, kalme vooruitgang; 1892—1905 vrijgeveiger wetgeving van Caprivi, groote bloei; 1905—heden Bulow's taktiek, overal klachten van achteruitgang. In Frankrijk geen groote bloei daartegenover het vrije Engeland waar een reusachtige bloei te zien valt na afschaffing der graanrechten. Ten tweede de groote willekeur, waarmee men met protectie de één benadeelt en de ander bevoordeelt. De benadeelden zullen dan ook om protectie roepen en zodoende komt men tot een derde nadeel n.l. het zich steeds uitbreiden der protectie. Ten vierde. Wat gebeurt met de niet voor bescherming vatbare industrieën en groepen van menschen? Voor deze is de protectie een gedwongen winkelnering met dure prijzen, zij zullen meer inkomen eischen. Ten vijfde is protectie het omgekeerde van een progressieve belasting, de arbeiders worden in hun dagelijkse behoeften het zwaarst getroffen; de bescherming van hun industrie zal hun dus geen voordeel brengen maar slechts het hun toegebrachte nadeel vergoeden. In 't algemeen zal protectie de klassenstrijd verscherpen. Ten zesde bederft de protectie de zeden door smokkelhandel, allerlei corruptie, trustvorming enz.

Ook bespreekt de verdediger nog even de vorm van protectie, die alleen zou beoogen opkomende industrieën tijdelijk te begunstigen. Hij betoogt dat, wanneer de industrie werkelijk toekomst heeft, particulieren reeds zullen steunen en gebeurt dit niet dan moet men met staatshulp geen kasplanten kweken.

Een kleine pauze volgde waarna bleek dat nog verscheidenen het hadden aangedurfd het zoo logisch in elkaar zittend betoog van onzen Eere-voorzitter aan te vallen. Daarbij kwam nog het eigenaardige bezwaar dat eigenlijk alle aanwezigen het met de stellingen geheel eens en, om het zoo eens uit te drukken, velen gekomen waren om te hooren, waarom ze het er mee eens waren. Toch bleek er nog onder onze anders zoo vrijzinnige Delftsche studentenmaatschappij een enkele protectionist te schuilen en als zoodanig trad de heer Prins Visser in het debat. Hij was

voorzitter van protectie van de nijverheid en van de opkomende industrieën, aan graanrechten achtte ook hij groote nadeelen verbonden. Door bescherming der industrieën zou de arbeidsvraag grooter worden. Hij achtte het wel degelijk mogelijk dat de Staat door protectie bloeiende industrieën zou kunnen in 't leven roepen die door particulier initiatief niet ontstaan.

De overige debaters, de heeren Jockin, Ingen-Housz, Bes, Tellegen en Schrikker waren het eigenlijk in de grond van de zaak met prof. Van Blom eens doch verschilden met hem van meening omtrent enkele punten van zijn betoog: men achtte het gebruik van voorbeelden gevaarlijk daar deze ook van andere oorzaken het gevolg konden zijn, men vroeg of prof. Van Blom niet tevens geneigd was ook over te gaan tot afschaffing van de nog bestaande rechten en of hij voorstander van vrijhandel bleef ook als alle andere landen protectie huldigden, men wees er op dat aan elke belastingstelsel vele der nadeelen der protectie kleven en of daarom protectie ook als wijze van geldheffing steeds te verwerpen was, er werd op gewezen dat de niet beschermde categorieën zich volgens de weg der evolutie wel aan de zoogenaamde gedwongen winkelnering zullen aanpassen enz.

In zijn repliek beantwoordde prof. Van Blom dit alles geheel in aansluiting met zijn eerste betoog. Protectie alleen voor de nijverheid zou z. i. spoedig meerdere protectie ten gevolge hebben; bovendien bleef hij bij zijn eerste standpunt: is er toekomst dan steunt de particulier, met protectie steunt men kasplanten. Daarbij komt dat gij die industrieën niet noodig hebt, want er is in de landen der vrijhandel geen onbenutte arbeidskracht, de werkeloosheid is daar beslist het geringst. Ook op grond van deze gegevens verwierp hij het denkbeeld, als zou protectie meer werk brengen. Wat de voorbeelden betreft, de protectie speelde daarbij volgens hem duidelijk een rol; hij was zeer zeker ook voorstander van afschaffing der bestaande rechten, evenwel langs de weg der geleidelijkheid, maar had dit buiten de stellingen gelaten; de vrijhandel achtte de verdediger steeds de aangewezen weg voor Nederland, in een tariëvenoorlog, een nog niet genoemd gevolg van de protectie, zou ons land steeds het onderspit delven; aan protectie waren z. i. dezelfde nadeelen in veel hoogere mate verbonden dan aan de directe belastingstelsels en ten slotte wees hij er op dat het aanpassingsproces door één der debaters genemd dan wel een zeer pijnlijk en onaangenaam proces was.

Na afloop van deze schitterende verdediging werden de stellingen met algemeene stemmen op één na aangenomen.

Het woord van dank van den Voorzitter aan prof. Van Blom voor deze belangwekkende en leerrijke avond kwam als uit het hart der aanwezigen.

Piano-avond van J. C. Heyning op Donderdag 10 Februari in den Stads Doelen te Delft. Aanvang 8 uur.

Liefhebbers van goede muziek kunnen a. s. Donderdag ook in ons stadje van superieure kunst genieten.

J. C. Heyning, aan verschillende lezers wellicht bekend door zijne concerten van twee jaar geleden in Den Haag en Leiden, zal, teruggekeerd uit Berlijn waar hij les kreeg van Frederic Lamond, een pianoavond geven met een Beethoven-Chopin-programma.

Wie hem eens heeft hooren spelen, weet waardoor Heyning zich onderscheidt van het groote aantal solisten, dat tegenwoordig gereed staat om de meesters te vertolken, met veelal van geperfectioneerde geschooldheid getuigenis afleggende vaardigheid. Men hoort dadelijk dat wanneer Heyning aan het klavier zit, een artist tot ons spreekt, op wiens persoon inwerkt de essentie van de kunst-emoties door de meesters doorleefd, toen zij hunne werken componeerden en 't is alsof hij hen doet herleven, hen weder laat spreken met hun wonderlijk orgaan, zoodat de luisterenden in contact komen met die eeuwige wereld van schoonheid, waarvan ons menschen slechts nu en dan brokstukken worden geopenbaard.

Laat elkeen die meent dat door zuivere kunst het gemoed kan verfrischt en versterkt worden, dien Donderdagavond een paar uur doorbrengen in den Stads Doelen. Zelf zal

men daardoor een genotvollen avond smaken en den op-tredenden kunstenaar, worstelend met tal van moeilijkheden dank zij het moedige besluit, zijne maatschappelijke loopbaan op te offeren, om zich met zijne groote talenten geheel aan de kunst te kunnen wijden, zal men zodoende steunen en aanmoedigen op den weg naar zijn hoog ideaal.

N.B. Toegangskarten à f 1,50 zijn verkrijgbaar bij den Directeur der Societeit Phoenix, in den boekhandel van J. Waltman Jr. en bij ondergeteekenden.

Plaatsbespreking op Donderdag 10 Februari, des voormiddags van 10—12 aan de Zaal van den Stads Doelen.

W. C. KORTHALS ALTES,
G. H. VAN SENDEN,
Koornmarkt 53.

Tentoonstelling van Indische voorwerpen

bijgebracht door den Heer TIDEMAN, ambtenaar B. B.,
in de Gothische Zaal te 's Gravenhage.

Deze Tentoonstelling is in alle opzichten de moeite waard. Bij het binnenkomen is misschien de eerste indruk die van eenigszins tegenvallen: eenige tafeltjes, spaarzaam met Indische voorwerpen bezet, en verder een leege zaal. Wat dit laatste betreft, het is werkelijk schandelijk, (ik bezocht de Tentoonstelling Zondagmiddag) hoe weinig bezoek of er was. Stellen de menschen dan nog maar zoo weinig belang in zaken, die ons rechtstreeksch een stuk leven van het volk van onze koloniën doen zien, of weten ze daar al genoeg van?

De vermeende eerste indruk is echter geheel onjuist. Er is hier eens bij uitzondering niet museumachtig opgestapeld maar werkelijk in den volsten zin des woords tentoongesteld. Ieder voorwerp ligt geheel vrij, en komt ten volle tot zijn recht. Men is in staat, met inachtneming van het verbod: „De voorwerpen niet aanraken”, toch ieder voorwerp nauwkeurig op zich zelf te kunnen zien. En dan treft het bij nadere kennismaking, dat hier veel eer een groote rijkdom van voorwerpen, dan een schaarschte aanwezig is. En bovendien is het gehalte der dingen op zich zelf reeds een bezoek waard. In de verschillende vlechten, modellen van gereedschappen voor landbouw en eenige huisindustrie, in het houtsnijwerk, en bovenal in het decoratieve, dat alle voorwerpen kenmerkt, met name de gevlochte, in al deze dingen komen wij rechtstreeksch in aanraking, en op interessante wijze, met den geest der bevolking van Zuid-Celebes. Want alle voorwerpen hebben op dat gedeelte van den Archipel betrekking.

We zien er een model van een woning, modellen van allerlei huisraad, van landbouwartikelen, voorwerpen, die bij de jacht gebruikt worden, en ook een interessante verzameling van visscherswerktuigen en modellen van schepen. Voorts verschillende zaken, den godsdienst betreffende. Er zijn meerdere catalogi aanwezig, waarin men een beschrijving van verschillende voorwerpen vindt.

Echter het kijken met een catalogus is niet het ideaal. Liever hebben wij naast ons iemand die zelf in het land geweest is, en met sympathie voor de zaken ons er over inlicht en daaraan allerlei bijzonderheden toevoegt. Ook zulke levende catalogi zijn op de Tentoonstelling aanwezig, bekende personen van bestuursleden en andere functionarissen van de Vereeniging Oost en West, die deze Tentoonstelling in Den Haag georganiseerd heeft. Met groote welwillendheid niet alleen, maar ook met groote sympathie voor alles wat op Indië betrekking heeft, leiden deze heeren de bezoekers rond.

Ik raad een ieder ten sterkste aan deze Tentoonstelling te bezoeken. Veel tijd hoeft het niet te kosten. In één uur kan men alles goed gezien hebben, hoewel een aandachtige studie van de verschillende voorwerpen, zeker veel meer tijd zal vorderen.

De Tentoonstelling is dagelijks tot 4 uur geopend. De entree's zijn f 0,25, uitgezonderd Donderdags (f 1,—) en Zondags f 0,10. Aanstaande Maandag sluit de Tentoonstelling.

Het Evangelie, in het verband van de geschiedenis der Europeesche gedachte.

Aanteekeningen uit het college van
Prof. BOLLAND, van 17 Jan. 1910.

Bevrediging zoekt het van zich zelf vervreemde in her-eeniging; dit is de eeuwige drang in de natuur, ook in den natuurlijken mensch, met zijn streven naar hooger geestelijk leven, zijn streven, ook, om uit zijne aardsche gebondenheid naar 'boven' te vallen.

Het ontwaken van de ziel tot bewustzijn is de geboorte van den geest, die de wereld ontwaart, om haar tegenover zich als het 'andere' te beseffen, zoodra hij tot 'zelfbewust-zijn' is gekomen, en ten slotte aan dat andere weer tot zichzelf te komen in het begrip, en in alle vergankelijkheid van eigen nietigheid het oneindige en alomvattende mede te zijn.

De Delphische leuze „Ken u zelf”, doelde op niets minder dan deze zelfkennis, die nog wat meer is dan kennis van eigen gebreken en tekortkomingen, die ten slotte wereldkennis blijkt, zoowel mikro- als makrokosmisch, en de nietigheid van het 'Ik' leert beseffen als de verkeerdheid van het oneindige, het punt, om zoo te zeggen, waarin de stralen van het oneindige samenkomen.

In de redeleer wordt de werkelijkheid betrekkelijk gesproken doordacht als het statische; in de doordenking harer geschiedenis ligt het accent op het dynamische.

Zoo denkt ook de wiskundige meer statisch, de ware geschiedeniskenner zoekt het bestendige in het dynamische.

Hiermede wordt in den laatsten aanleg op de geschiedenis van het menschelijke denken, of de geschiedenis der wijsbegeerte bedoeld, en natuurlijk niet eenvoudig op hare 'feiten', hoewel deze verondersteld blijven.

„Eigentlich handelt es sich nicht um Geschichte, sondern um den Sinn derselben”.

Deze soort van geschiedenis onderscheidt ons West-Europeanen van Aziaten b. v. b. (om van negers niet te spreken), die eigenlijk niet eens 'gebeurtenissen' en 'feiten' kennen. Zij houden er geene chronologie op na; bij hen is alles verwardheid van legenden en vertellingen.

De Chineezers schijnen in hunne kronieken wel kennis van het verleden te hebben, maar geschiedenis in den hoogen zin kennen zij niet, aangezien zij de ontwikkeling van den menschelijken geest door de feiten heen niet vermogen te beseffen.

In het dialektische uiteen- en ineendenken van de gebeurtenissen tot vruchten en kiemen van andere gebeurtenissen onderscheiden zich de West-Europeanen, in zooverre ze min of meer bewust van hunne geestelijke erfenis mogen heeten, van alle volkeren der aarde; elders wordt dat althans ten hoogste nagedaan.¹⁾

Ten slotte is de geschiedenis der wijsbegeerte de bloesem van alle geschiedenis als geschiedenis der menschelijke gedachte, waarin al het vorige is voorondersteld en tot hooger eenheid opgeheven.

In deze geschiedenis nu van den menschelijken geest vormt het Christendom eene even belangrijke als onmisbare schakel, welke men niet als 'afgedaan' onopgemerkt kan laten, zonder dat het verband van het geheel eigenlijk verloren gaat.

Van de oude wijsbegeerte weten wij om te beginnen betrekkelijk weinig; wereldkennis echter (zoowel makro- als mikrokosmisch) moet ons dit weinige leeren, denken en begrijpen in verband en verhouding tot de middeleeuwen en de nieuwere wijsbegeerte.

De oud-Grieksche filosofie bereikte in Plato haar toppunt van eigenlijken bloei.

In Aristoteles, die zonder onze wetenschap toch reeds de wetenschappelijke gezindheid had en de eerste geleerde van Europa kan genoemd worden, vond zij eene eerste voortzetting op den weg, die haar later verder zou brengen, doch op welken zij nu eerlang stierf bij gebrek aan voedsel voor haar innerlijke levenskracht.

¹⁾ Dit toonen de Amerikanen onbewustelijk, het dan weliswaar meer voelend dan begrijpend, doordat ze in grooten getale naar West-Europa trekken, niet zoozeer om de zooveel schonere natuur van de 'Oude' Wereld, maar om haar 'history', die Amerika bij al het merkwaardigs, dat het oplevert, toch mist; en de rijke erfdochteren trachten dit gemis op eigenaardige, slechtbegrepen, wijze te verhelpen, doordat ze zich het lidmaatschap in de oude West-Europeesche aristocratie koopen.

Men rekene hierbij den uitslag niet, doch tell' het doel alleen.

Zoo is na Plato de oude wijsbegeerte uitgebloeid, al heeft zij zich zoover als mogelijk was 'ont'wikkeld. Hierop moest een tijdperk van 'in'wikkeling volgen, zij moest eene incubatie-periode doorleven, waarin de vrucht van het oude zich als kiem had te ontwikkelen; deze incubatie van onze cultuur noemt men dan de 'duistere' middeleeuwen.

Tegen het begin der Christelijke jaartelling heeft de oude filosofie het gevoeld, dat zij afgeleefd was; in de drie phases der Stoa is ze hoe langer hoe meer gaan 'moraliseeren', en kon wat begrijpen betreft niet verder, omdat er geen 'wetenschap' was.

Zij had gegeven, wat zij met de beschikbare middelen vermocht; éér men verder zou komen, moest er iets gebeuren . . . allereerst voor de menigte.

Een tekst in het Evangelie van Johannes, die onbegrepen dikwijls is bespot, houdt in, dat, wanneer de graankorrel niet ontsterft aan het oude leven, hij zich niet kan zetten tot kiem van het nieuwe.

De bedoeling zoo genomen is duidelijk.

De graanvrucht moet als zoodanig te gronde gaan, om zich tot een begin van het nieuwe gewas te maken; en al laat zich dit verloop in de hoogere dieren al niet meer zoo eenvoudig en duidelijk zien, al is van de in- en ontwikkeling des geestes niets meer te zien, toch is het gezegde op zijne wijze van algemeene geldigheid.

De oude wijsheid was vrucht van de oude wijsbegeerte. Die kwam aan haar einde en ging zich verdwazen tot het Stoïsche moraliseeren en de prediking van het Evangelie, de oude filosofie ging op die wijze ter ziele, waarom gezegd kan worden, dat, wanneer het Evangelie, het Goede Nieuws, in de wereld verschijnt, het, waar het licht was, nacht wordt. — De Middeleeuwen beginnen dan. —

Dat is het tijdvak van het kerkelijke geloof, waarin de wijsbegeerte aan den ketting ligt en voorloopig niet verder komt. Het 'Scholasticisme' vertoont een ijl formalisme van zoogenaamde Artistotelici, die zich allereerst te houden hadden aan een Evangelischen inhoud, waarin het nog oudere Platonisme school.

De middeleeuwers hadden onze wetenschap nog niet. Wel bespraken zij allicht zinrijke doch tot kinderlijkheid verwaasde beeldspraak van vroegere wijsheid op hun manier verstandig, en ze trachtten den inhoud van het Evangelie en de kerkleer naïevelijk te bewijzen door 'Aristotelische' redeneering, tot ze de gewaande vastheid van hun geloof vrijwel hadden weggeredeneerd; — de Renaissance, de Hervorming en de Omwenteling waren hiermede voorbereid.

De scherpte van betoogtrant, (laat ons dit niet over het hoofd zien) die ons onderscheid van Aziaten en Negers, hebben wij geërfd van het middeleeuwsche Scholasticisme, eene erfenis, die voor onze hedendaagsche wetenschap en wijsbegeerte moeilijk te overschatten is.

Zonder den mystieken dwang der Middeleeuwen hadden wij nu even weinig de diepzinnigheid van rede en begrip, waarin wij ons meer dan plas verstandig toonen; toch moeten wij ons wel wachten vermeerdering van licht voor ons zelve te zoeken in de duisternis van het Occultisme.

In den kelder zoekt men geen daglicht.

Geloofsverloochening op zich zelf beteekent óók al niet veel. Het gaat hier ook al niet om de vraag of wij aan het Evangelie nog zullen gelooven of niet meer gelooven: wij willen het begrijpen, als een noodzakelijk moment in de geschiedenis van het menschelijke denken.

De Modernisten in de Roomsche kerk hebben het al op hun manier begrepen, dat de wijsbegeerte de veredeling van de religie zelve is.

Het Evangelie met alle bijkomstige verdichtfels is van de eene zijde genomen verwaasde vrucht van oude filosofie en van den anderen kant zinrijke kiem van latere gedachtenontwikkeling; wie in het kerkgeloof geen 'zin' ziet, weet niet waar zijne eigene kennis vandaan komt.

De wijsbegeerte leidt boven het Evangelisch geloof uit, doch men moet den zin ervan blijven inhouden en bedenken, anders zinkt men beneden het geloof.¹⁾

Met het Evangelie kwam eene wijsheid voor de menigte, die voor de wijsheid ongeschikt is; zoo bleek voor haar als ideaal 'het andere van de wijsheid' weggelegd, n.l. de heiligheid.

¹⁾ Was du ererbt von deinen Vätern hast,
Erwirb es um es zu besitzen.

GOETHE (Faust).

(Zie verder Derde Blad).

DERDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van 3 FEBRUARI 1910. No. 16.

Heiliging was het etiket van de Middeleeuwen, al waren ze ook toen niet geheel vreemd aan wetenschap en wijsbegeerte; het 'ideaal' stond gemiddeld genomen niet hooger dan 'heiligheid'.

Aan de menschen kón niet aanstonds wijsheid als zoodanig worden gebracht; eerst moest aan de menigte als ideaal een voorgevoel daarvan in de idee der heiligheid worden bijgebracht.

Ook van het zuivere gevoel waren de Germanen om te beginnen nog heel ver verwijderd.

In Egypte, waar drieëenheid van het eeuwige (als eenheid van het tegenover elkaar gestelde) mythologisch gedacht werd aan vader, moeder en zoon, heeft men de zoon wel zoon van God genoemd, licht der wereld, uitwerksel van het bekende ongekende, door God als Vader in zichzelf als Moeder Natuur bij wijze van onvergankelijke openbaring verwekt en voortgebracht.

En in het zesde boek van Plato's werk over den Staat heet onzienlijke goedheid de oorsprong van het zichtbare licht der wereld, dat daar gezegd wordt, zich tot zijn enkel denkbaren grond te verhouden, zooals de goedgelijkende zoon tuitkomt van eenen vader, die de voortreffelijkheid of idee van het goede zelve is, — het goede, waaruit al het kenbare zijn aanzijn heeft, terwijl het zelf elk aanzijn te boven gaat. Philo van Alexandrië heeft als Jood moeilijk van eene Moeder kunnen spreken en hij sprak daarom, de Egyptische gedachte inzooverre vereenzijdigend alleen van den Vader, maar hij heeft hiermede aanleiding gegeven tot het ontstaan van de Christelijke drieëenheidsleer, waarin Vader en Zoon één zijn in den Geest, het eeuwig onzijdige.

De Platonische Idee, als wereld van onzienlijkheden in deze drieëenheid gedacht, werd in de verbeelding der Christenen tot hemel.

Opmerkelijk maar begrijpelijk is de neiging van Christelijke schrijvers en kerkvaders een 'heiden' als Plato 'den goddelijken' te noemen: toch is hij niet in al zijne uitlatingen even 'goddelijk' geweest, maar de ontoonbare kanten van Plato werden door de kerkvaders als voor de menigte en het doel ongeschikt, onbesproken gelaten.

Albert de Grootte (omstr. 1250), de leermeester van Thomas van Aquino, die als Westersch geleerde van zijne dagen niet eens Grieksch kende, heeft toch nog door Joh. Chrysostomus (4de eeuw), geweten, dat 'de heiligen' Plato meer dan alle anderen geprezen hadden, en hijzelf heeft Plato, bij allen eerbied voor Aristoteles, den voornaamsten der filosofen genoemd.

Deze Albert de Grootte is de eerste geweest, die het dikwijls over 'het experiment' had en hij kan reeds wetenschappelijk heeten, in een tijd, die over wetenschap nog niet beschikte; hij zeide, dat men alleen proefondervindelijk verder kan komen op den weg naar kennis.

In werkelijkheid is er ten allen tijde 'geëxperimenteerd'.

Reeds doordat men iets beproeft te begrijpen, of ook een ander tracht te overtuigen, 'experimenteert' men, en zoo laat zich zeggen, dat de 'bijzonderheid' van het experiment 'algemeen' is.

Tegenwoordig ligt op 'experiment' en 'inductie' een sterke nadruk.

Induceeren is veralgemeenen, herleiden, in een 'denken'. Deduceeren is verbijzonderen, afleiden, uiteen 'denken'.

Het denken als eenheid toont hierin twee kanten en er is nooit eenzijdiglijk één van beiden ergens alléén toegepast; eigenlijk is het experiment een deductief gevolg van eene inductie.

Scheiding in het denken tusschen eene oorzaak der wereld en de wereld zelf, geeft het geloof aan een God, theïsme, dat doen de Joden.

De Grieken noemden God wel Vader; wordt de persoonlijkheid van God hierbij weggedacht, dan blijkt zulk besef van gemeenschap tusschen het eeuwige en de menschheid, in den grond pantheïsme.

De Vadersnaam is hier van groote beteekenis. Kennis van de waarheid komt voor de menigte alleen in gelijknissen, op de wijze der verbeelding; toch maakt het nog een groot verschil wát men zich verbeeldt.

God als bovennatuurlijke Heer en de mensch als knecht onder de Wet, zooals bij de Joden, of God als Vader en de mensch als kind, zooals bij de Christenen, is lang niet hetzelfde.

Onze Gereformeerden zeggen: „Heere, Heere!” en zijn zoodoende in zooverre geen Christenen maar Joden, want Jezus heeft in het Evangelie 'Vader' leeren zeggen.

Zoo zijn 'heidenen' de Christenen voorgegaan in het roepen van 'Vader', waaruit weer de vriendelijke gezindheid van Christelijke schrijvers ten aanzien van een 'heiden' als Plato is te verklaren.

Aristoteles stond kritisch en eenigszins wrevelig tegenover Plato's leer, die vooral in den Timaeus onder het teeken der 'theosofie' staat; hij was verstandig wetenschappelijk gezind tegenover het nog kinderlijk redelijke idealisme van het Platonische denken.

In Plato's Timaeus ziet 'de Vader' als Wereldmaker naar een onzienlijk en onveranderlijk voorbeeld, om hierop de wereld te doen gelijken, hetgeen Aristoteles eene onwetenschappelijke wijze van spreken heeft gevonden.

Op zijne wijze had hij hierin gelijk, omdat de gedachte, dat alles zijne oorzaak heeft, door beeldsprakige opvatting bij Plato wortel van het mytische blijkt en Plato met zijne Timaeus een van de vaders der Theosophie is geworden.

Aristoteles zag echter niet in, dat de vertelling van de wereldvervaardiging beeldspraak was, waaraan hijzelf niet geloofde, om er niet van te spreken dat later zou blijken, dat de menigte niet te verheffen en te veredelen is met droge verstandelijkheid zonder meer, en het kinderlijke Evangelie aan de menschen iets moest wijsmaken, om ze wijzer te maken.

Zoo moet de dwaasheid ervan worden 'verklaard'. In de wetenschap bedoelt men met 'verklaren' allicht het opsporen van oorzaken en dan loopt het ook daar op mythes genaamd hypothesen uit; het ware 'verklaren' is 'verhelderen' door begrijpelijker herzegging van de betrokkene bijzondere algemeenheid.

Uitwerksels hebben oorzaken.

Wanneer het echter kategoriën betreft, die der electriciteit b. v. b., is het onnoozel, daarvan een oorzakelijke verklaring te zoeken.

Kategoriën zijn bijzondere algemeenheden en hare verklaring, verheldering tot meerdere begrijpelijkheid, ontstaat dan doordat zij op hare plaats worden gedacht, in verhouding tot de andere, door ordening dus, en niet doordat er nog eens weer oorzaken van worden opgespoord.

In de wetenschap wordt tusschen het verklaren van 'feiten' en het verklaren van kategoriën geen behoorlijk onderscheid gemaakt.

Plato schrijft over het ontstaan der werkelijkheid beeldsprakig en gewaagde zoo van haar Vader; hij sprak zooals men tegenwoordig b. v. b. over electronen spreekt, alsof die oorzaken waren van stoffelijke verschijnselen.

Zulk spreken weliswaar, mits men er slechts nooit het karakter van uit het oog verliest, heeft zijne nuttige en zelfs onontbeerlijke zijde.

De mensch 'be'zint zich niet, zonder dat hij iets 'ver'zint; zoo is er eene onontbeerlijkheid en noodzakelijkheid van verzinselen te begrijpen, ook wanneer die bijv. electronen heeten.

Plato heeft aan geen 'Vader' geloofd, daarvoor was hij filosoof; hij sprak er over bij 'wijze' van spreken.

Philo heeft het Platonische woord meer letterlijk opgevat en hij voelde, dat hij als mensch er op vooruit ging, wanneer hij in plaats van een bovennatuurlijk maar nationaal Heer (Heer-Wet-Knecht), een 'eigenlijk' inheemsch en wereldburgerlijk Vader dacht, waarin wij allen broeders zijn, als kinderen vol gemeenschap.

Plato was in zijn idealisme de man geweest van 'de Idee', de 'veeleenige Idee'; Philo heeft hiervan mythologie gemaakt.

De veeléenige Idee, als eene verscheidenheid van onzienlijke en toch weer vermenschelijke afzonderlijkheden gedacht, werd eene wereld van onzienlijke machten en engelen; de Platonische Idee is een hemel geworden, waarin de Vader van alles, met zijn 'beeld' den eeuwigen Zoon en de andere eeuwige wezens troonde.

De véeleenigheid der Idee, als verscheidenheid van engelen gedacht, verliep in deze zinrijke verbeelding eigenlijk tot eene malle volmaaktheid, in zoover, de engelen als zaakgelastigden van God, tot de willooze en vervelend heilige wezens zijn geworden, waarvan de christelijke leer gewaagt.

Zoo is de hemel met God den Vader en de engelen eene verkinderlijking en verdwazing der Platonische ideeënwereld, waarmede dan in Europa, niettemin het denken der menigte op de wijze der gemoedelijkheid zou worden veredeld.

In vergelijking met Plato en Aristoteles is de wijsheid van Christelijke schrijvers aanvankelijk kinderlijk te noemen.

Den hooger zinn van het antieke denken vermocht men niet te vatten.

Maar zou de wereld verder komen, dan moest het, nadat het voor enkelen dag was geweest, voor de enkelen nacht worden, opdat het voor de menigte wat lichter kon worden; het moest gaan schemeren voor geheel West-Europa.

Daartoe moest het gemoed van de velen worden gereinigd en veredeld door het Evangelie.

Daarom moest de oude wijsheid zich verlagen tot de dwaasheid van eene 'prediking', waarvan de hogere zin, als het van den beginne werkzame beginsel, eerst aan het einde der geloofsperiode blijken zou; de Christelijke prediking is eene malligheid gebleken, die de menschheid in haar geheel zou omhoog voeren.

Het evangelie is in zet en aanhef van een Europeesch tusschenbedrijf, het tusschenbedrijf der voor latere geestesverheldering onontbeerlijke Christelijke middeleeuwen, die als incubatieperiode van onze nieuwere menschelijkheid, in hunne duisternis het licht van den nieuweren tijd hebben voorbereid.

De nieuwere wijsbegeerte van Kant door Fichte en Schelling heen tot Hegel, was niet mogelijk geweest zonder het Evangelie; in hem is het oude door het Christendom tot nieuwen en hooger bloei opgeleefd.

Onze nieuwere 'cultuur' (be'schaving' is meer verfijning aan den buitenkant, daarom liever 'vergeestelijking', ver'heldering', 'ontwikkeling' of 'cultuur') was niet mogelijk geweest zonder het Christendom.

Zooals men bij de Christenen heeft gemeend, om het Evangelie het heidendom te kunnen missen en te moeten verwerpen, zoo meent men thans het Evangelie te kunnen wegsnijten voor de wetenschap; ook dit is weer eene eenzijdige en kinderlijke meening, eene leege ontkenning van de groote waarheid, die in het Christendom 'schuilt', en als droge bekeering tot eenzijdige verhardende wetenschap eene tot geestelijke verdordheid leidende verkeering en verkeerdheid.

Beter begrijpt men waar het om gaat, wanneer men het Evangelie opvat als een moment van verbeelding in de geschiedenis van het menschelijke begrip, waarin wij onze geestelijke erfenis van de Ouden op aanvankelijk onnadenkende wijze hebben ontvangen en bestendigd, de typische vertelling waarin alles is voorondersteld, waarmee ons denken nog verband houdt, gelijk het zich daaruit ontwikkeld heeft.

De Hegelarij nu, is niet 'n systeem', maar 'de' filosofie, waarin alle bepaalde systemen zijn voorondersteld en opgeheven.

Daarom is de inhoud er van ook niet onder woorden te brengen, als de eene of andere bepaaldheid; het is geen 'bepaald' stelsel, maar het meer bepaald stelselmatige in het anders 'onbepaald' blijvende menschelijke denken.

Hierin ligt dan nog eene zekere overeenkomst en tegenstelling met het Scholasticisme, dat óók geen stelsel was, waarvan de inhoud óók moeilijk was te zeggen, hier echter wegens het betrekkelijk chaotisch van haar verschaalden inhoud; in zijn formalisme heeft het Scholasticisme dezelfde onaanlokkelijkheid en moeilijke verstaanbaarheid voor den ongeschoolde gehad als de Hegelarij met haren vollen inhoud en haar zuiver en nauwlettend woordgebruik.

Zuivere Hegelarij is om zoo te zeggen het zuivere woordgebruik zelf.

E. P.

Verslag Cursus Ds. Obbink (5^e Lezing).

De vorige keer waren wij gebleven bij Augustinus en zijn denkbeelden omtrent zonde en omtrent God. Wij hebben gezien hoe deze twee ten nauwste samenhangen bij hem, en in het kort hierop neerkomen: God is het eeuwige zijn; de zonde is het niet-zijn. Augustinus begrip der zonde is dus negatief; in den Bijbel vinden wij een veel meer positief begrip.

Hieraan knoopte zich bij Augustinus de leer der Praedestinatatie vast, tevens het noodzakelijk gevolg der onmacht-leer, waar Augustinus van uitging. Als de mensch zalig wordt, is hem dat van boven gegeven; zich zelf kan hij niet helpen, evenmin als een zieke zichzelf beter zou kunnen maken. God doet het voor hem, geheel en al; dit is de zuivere genade.

Uit deze gedachte is de leer der Praedestinatatie ontstaan, zooals wij die tegenwoordig nog in de Gereformeerde Kerken

vinden. En deze moet niet verward worden met de daarnaast staande leer der Uitverkiezing. Deze laatste houdt in, dat God uit de massa der verdoemelingen de schare van hen die gelukkig zullen worden uitkiest. De eerste daarentegen zegt, dat voor de grondlegging der wereld bij God bekend en bepaald wordt het lot der menschen. (In hoeverre een en ander juist is, wordt hier natuurlijk geheel in het midden gelaten).

Er zit in de Augustijnsche gedachte zeer zeker een groot stuk waarheid. Wij ondervinden, maar al te veel, hoe wij in haast alle opzichten gebonden zijn aan onszelf, aan onze opvoeding, aan de omstandigheden. Maar aan den anderen kant bestaat er toch ook het gevoel van schuldbewustzijn, het besef, dat wij anders hadden kunnen handelen, en dit wijst er op, dat wij wel degelijk, zij het dan ook een zekere mate van vrijheid bezitten. Wij zijn aan den eenen kant gebonden wezens, aan den anderen kant vrije wezens. Onze vrijheid ligt niet in onzen wil, maar in ons geestelijk-zedelijk leven, dat aan dien wil ten grondslag ligt, en de motieven voor ons willen levert.

Het kerkbegrip van Augustinus. Hierin zijn duidelijk twee lijnen te onderkennen, die met elkander strijden, en waartusschen Augustinus de oplossing niet heeft kunnen vinden, zooals hij zelf ook erkende. De eene is een Bijbelsch-wijsgeerige lijn, de andere de Kerkelijk-traditioneele. Volgens de eerste bestaat de Kerk uit de geloovigen, dus een onzichtbare Kerk; volgens de andere is de Kerk de zichtbare geïnstitueerde vereeniging van alle belijdende Christenen. Dit is onderling in tegenspraak, want er worden hier twee geheel verschillende opvattingen vereenzelvigd. En zoo gaf hij ook verschillend antwoord op de vraag: „Wat het fundament der Kerk is?” Aan den eenen kant, zeide hij, dat de Kerk rustte op de Praedestinatatie, God heeft zichzelf een Gemeente uitverkoren; maar ook zeide hij, de Kerk berustte op het geloof, immers alle degenen, die gelooven, behooren tot de Kerk, (onzichtbare). En ook zeide hij, dat de Kerk rustte op de Sacramenten, welke zij bedient, (dan is het weer de zichtbare Kerk). — Aangaande de Sacramenten leerde Augustinus, dat de Sacramenten zelf de genade verleenen, en dat zij dus huu waarde aan zichzelf ontleenen, welke opvattingen nog altijd in de Roomsche Kerk gehuldigd worden.

Evenals vele groote mannen, vertoont ook Augustinus meer dan één lijn in zijn denken, welke niet wel te vereenigen zijn. De groote waarheden, die hij gevoelde, legde hij zonder meer, daar neer, vandaar dat later voorstanders van uiteenloopende opvattingen, zich allen op Augustinus beriepen, zooals Luther, Calvijn enz.

Tegen het Augustinische zondebegrip kwam een Britsche monnik, Pelagius, in oppositie. Volgens hem was de leer, dat alle menschen in zonden geboren waren, niet waar, terwijl zij bovendien energie doodend werkte. Ieder mensch komt onschuldig ter wereld, evenals Adam en kan net zooals hij kiezen tusschen gehoorzamen of niet; en allen worden geboren met een vrijen wil.

Dat de meeste het kwade kiezen, is tengevolge van het algemeene voorbeeld. Maar volgens Pelagius waren er ook, zondeloze menschen. Volgens Pelagius komt dus de zonde van buiten af tot den mensch; volgens Augustinus komt ze juist van binnen uit. Bij Pelagius krijgt Christus slechts beteekenis als een goed voorbeeld.

Tusschen beide in staat Cassianus, die meende, dat de mensch meer neiging ten kwade heeft en dat hij daartoe Gods hulp noodig heeft om tot het goede te geraken. In Augustinus veroordeelde hij de volkomen onmacht-leer, bij Pelagius de volkomen vrijheidsleer. [Evenals zulks bij de vroegere kwesties het geval was, zoo kwam ook deze ten slotte voor een Synode. En in 529 werd op het Concilie te Orange het Pelagianisme veroordeeld. Daarmede werd echter Augustinus nog niet in het gelijk gesteld, want zijne hoofdpunten waren het Concilie toch wel wat te kras en zij durfde deze niet sanctioneeren; nog minder echter ze veroordeelen. En hiermede begint het stelselmatige links laten liggen van Augustinus door de Roomsche Kerk. Aan den eenen kant behield men de absolute beteekenis der Sacramenten, en sprak uit, dat door de Doop zelf de erfzonde werd afgewassen. De Doop is dus noodzakelijk om zalig te kunnen worden. Maar verder zou het zalig worden ook afhangen van de goede werken. Dit gold ook voor jonggestorven kinderen hetgeen aldus geformuleerd werd, dat alle gedoopten zalig werden, wanneer ze groot geworden zijnde goede werken zouden hebben willen doen. De Roomsche Kerk heeft dus méer de kerkelijk-traditioneele lijn van Augustinus opgenomen, en de andere laten liggen. Eerst Luther heeft die andere, de Bijbelsch-wijsgeerige lijn, weer opgevat en naar voren gebracht. Bij Luther zijn

echter ook weer de twee lijnen waar te nemen en hetzelfde als van Augustinus zou men van hem kunnen zeggen.

Een nieuw element, de leer der goede werken, is nu op den voorgrond gekomen, en deze brengt in haar nasleep de boete en biechtpraktijk der Roomsche Kerk met zich. Om zalig te worden is nu noodig dat de som der goede werken gelijk of iets meer aan de som der kwade werken zij. Is er een zeker surplus aan goede werken, dan is dat feitelijk voor hem, wien het betreft, niet meer noodig; toch kan dat surplus niet verloren gaan, want alle goede werken zijn uit God; het is dus bruikbaar voor andere menschen. Er zijn in de Roomsche Kerk vele personen, die deze zoogenaamde „overtollige goede werken” verricht hebben; dit zijn de Heiligen der kerk. Dit overwicht van goede werken wordt door God aan de kerk ter hand gesteld om anderen mee te begiftigen; immers de Kerk is de vertegenwoordigster van God op aarde. En evenals God genade verleent op grond van berouw, zoo verleent de Paus deze genade in den vorm van goede werken op grond van boetedoening. Van boete is nu de biecht weer een gevolg geweest. In oorsprong is het idee der biecht zeer mooi, en ook Bijbelsch. De Bijbel gebiedt ook: „Belijdt elkaar uwe misdaden”, d.w.z. men moet de zonde die men bedreven heeft, en die het gemoed bezwaart, uitspreken tegen iemand, die men hoogschat en vertrouwt. In dezen vorm komt de biecht (geheel vrijwillig dus) ook nog in de Protestantsche Kerken voor, en dat is zeer gelukkig, want er ligt een groote zedelijke waarde en kracht in. Naarmate in de Roomsche Kerk de Geestelijke zaken meer en meer uitsluitend de aangelegenheid der geestelijkheid werden en de gemeente dienaangaande onmondig, leek, verklaard werd, ontwikkelde deze biechtidee zich van zelf van het „Belijdt elkander uwe misdaden” tot het „Belijdt den Geestelijken uwe misdaden” en eindelijk tot het „Belijdt den Geestelijke uw leven”. De pastoor zou dan uitmaken wat voor zonden er bedreven waren, en wat voor boetedoeningen daar op stonden. Ter beoordeeling van de waarde der verschillende daden, als goed of als kwaad, had men gaandeweg lange catalogi aangelegd. In deze catalogi werd later ook vermeld de boetedoeningen die op verschillende zonden stonden. Ook ontstonden er lijsten van wat de pastoor vragen mag en moet in de biecht, en waardoor het mogelijk word op eenvoudige wijze als het ware een verhoor van iemands leven af te nemen.

Aanvankelijk had men, dat de priester gezamenlijk met en voor den biechteling om vergeving bad; later, dat de priester aan den biechteling verklaarde, dat God de zonde vergaf; ten slotte, dat door den priester zelf, uit naam van God vergeving geschonken werd.

Boete is nu mogelijk, door het verrichten van gebeden, het doen van bepaalde daden en door afkopen; hiervoor kan men dan aflaatbrieven krijgen; deze zijn als 't ware een bewijs daarvoor, dat een gedeelte van al die overtollige goede werken der heiligen, onder beheer van den Paus, op rekening van den koper gesteld worden.

Het is duidelijk hoe dit geheele stelsel zich als van zelf, haast noodzakelijkerwijze in de Roomsche Kerk, dat was toen nog de Christelijke Kerk, door het op den voorgrond treden der leer van de goede werken, moest ontwikkelen.

Volgende lezing Donderdag 10 Februari a. s., 7 uur 's avonds, Zaal 4 T. H.

J. W. GUNNING J.H.z.

Technische Hoogeschool.

Candidaats-Examens Jan. 1910.

Civiel-Ingenieur.

F. H. Bakker.	L. J. F. Issels.
J. Ph. van Batenburg.	A. C. Kolff.
Th. Bleckmann.	J. Moll.
J. L. Boreel.	Th. W. Mundt.
G. F. van Dissel.	N. van Spanje.
C. C. J. van Haaren.	W. M. E. Stieltjes.
C. Th. Ch. Heyning.	J. Unger.

Bouwkundig Ingenieur.

H. J. Kiewiet de Jonge.	H. Th. Teeuwisse.
-------------------------	-------------------

—o—

Bij beschikking van Zijne Excellentie den Minister van B. Z. dd. 28 Januari 1910, n°. 370, afd. H. M. O. is te rekenen van 16 Januari 1910, aan M. W. Beekhuis op zijn verzoek eervol ontslag verleend als assistent voor de zuivere en toegepaste wiskunde aan de T. H. te Delft.

—o—

Bij beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken dd. 29 Januari 1910, n°. 487 afd. H. M. O. is:

1e. met ingang van 1 Februari 1910 aan C. Noome, op zijn verzoek eervol ontslag verleend als assistent voor de electrotechniek aan de Technische Hoogeschool te Delft;

2°. voor het tijdvak van 1 Februari tot en met 31 Augustus 1910 benoemd tot assistent voor de electrotechniek aan de Technische Hoogeschool te Delft C. D. Volker, electrotechnisch ingenieur.

—o—

Bij beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken dd. 31 Januari 1910 n°. 506 afd. H. M. O. is voor het tijdvak van 1 Februari tot en met 31 Augustus 1910 benoemd tot assistent voor de zuivere en toegepaste wiskunde aan de T. H. te Delft J. W. Rade-maker, w. i. te Delft.

Studiebelangen.

RESPONSIE-COLLEGE C₄.

In aansluiting met het bericht van de vorige week, kunnen we mededeelen, dat Prof. KLOPPER een responsie-college Toegepaste Mechanica C₄ zal aanvangen a.s. Maandag 7 Februari, 's middags om 2¹/₄ uur, in de Indische Instelling.

C. C.

—o—

Op verzoek van den Heer F. van Iterson vestigen wij hiermede de aandacht der ingeschrevenen voor het 4e studiejaar E., W. en S. I. er op, dat de Heer Van Iterson voornemens is tot nader aankondiging een college in te lasschen op Woensdagmorgen van 10 tot 11 uur.

C. C.

—o—

ALGEMEENE ENQUÊTE?

Voor vier jaar, na de overgang van Polytechnische School tot T. H. waren de wijzigingen in de regeling van het onderwijs en der examens aan de orde van den dag. Een gevoel van onzekerheid maakte zich van vele ingeschrevenen meester. De belangstelling in studiezaken was groot, op initiatief van eenige studenten kwam toen een organisatie tot stand, ten einde ook van de zijde der ingeschrevenen bezwaren omtrent de regeling van het onderwijs bij bevoegde autoriteiten te kunnen voorstellen. De vergadering van meer dan 700 ingeschrevenen bekrachtigde de opzet. De Centrale Commissie had in dezen eersten tijd overvloed van vruchtbaar werk, gesteund door 't enthousiasme van velen. Het eerste rapport was het resultaat van dit begin tijdperk. Veel bleef er toen uit te werken, hoewel langzamerhand de stabiele toestand naderde. Het tweede rapport is te beschouwen als een overgangsvorm van dat begin tot de gestadige werkzaamheden. Voor deze, stabiel geworden toestand is meer noodig dan het aanvangs-enthousiasme. Daarvoor wordt vereischt een voortdurende oplettendheid, een taai geduld, ook in zaken, die minder belangrijk schijnen, maar waardoor juist, met elkaar, verkregen wordt dat gunstige, frissche resultaat, hetwelk uit kan gaan van het werk van jonge, en daardoor uit de aard enthousiaste menschen. Maar, — wat zien wij daarmee samengaan. — Het aanvangsenthousiasme der massa verminderde weldra, toen zij zag, dat alles naar wensch ging. Dat beteekende, dat zij het werk natuurlijk, maar ook al het initiatief nemen overliet aan Centrale Commissie en Vakverenigingen. Slechts zeer zelden ontvangt de C. C. brieven, direct van ingeschrevenen.

Nu laat zich de vraag stellen, of deze toestand een ongunstige invloed op de werkzaamheden der C. C. heeft. Dus dat er wenschen bij ingeschrevenen rondwalen, welke de C. C. niet bekend worden. Zouden er werkelijk zulke, van belang zijnde, wenschen bestaan, dan beduidt dat een nog niet geheel aangepast zijn der organisatie van de studiebelangen aan de omstandigheden.

De Centrale Commissie wil hierin zekerheid hebben.

Zij wil ieder ingeschreven bereiken, en daartoe instellen een algemeene enquête.

Daarin zullen vragen gesteld worden, welke zooveel mogelijk alle onderwerpen, studiebelangen betreffende, bevatten.

Deze enquête heeft dus een tweeledig doel. Zoowel het verkrijgen van inlichtingen als van inzicht in hoeverre de bestaande organisatie aan haar doel beantwoordt. Onnoodig te vermelden, dat een ieders medewerking absoluut noodzakelijk is; nog afgezien van de te verkrijgen resultaten is deze enquête de oprechte wensch der C. C. om haar standpunt zuiver te stellen.

Alvorens tot bovenstaand over te gaan, biedt de C. C. hiermede de gelegenheid te bespreken in hoeverre deze algemeene enquête aan haar doel kan beantwoorden.

Stukken hieromtrent aan den Heer Polderman, Spoor-singel 21.

C. C.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

PRACTISCHE STUDIE.

Donderdag 10 Februari, te 8 uur: Lezing met lichtbeelden in den Foyer van Stads Doelen.

Spreker de heer Willem C. Brouwer.

Onderwerp: „Keramiek“.

—o—

LEEGHWATER.

Gewone Vergadering op Donderdag 10 Februari, 's avonds ten 8 $\frac{1}{4}$ ure, in de bovenzaal der Katholieke Leesvereniging Voldersgracht 12.

Spreker de heer J. de Kuysen, w. i.

Onderwerp: „Iets over rookvrij stoken“ (met lichtbeelden).

SNJEUNTOJOUNSELSKIP „FRISIA“.

Fensels wieren de pakes to let, wylst tretjien yn trye foroare wier. De ûngetiders hienen 'n tige greate mûle en Goanelt kriege 'n traep tsjinne bealch oan. Sa njunkenlytsen kriege eltsenien wiette foeten fenne snie en it reinwetter. De ûngetiders rachten tige oppe sûre wyn. It wier 'n noflike joun.

De foarsitter,

Freërk Hessel van Beyma thoe Kingma.

AGENDA.

DEN HAAG.

Vrijdag 4 Febr. Gebouw v. K. en W. Wiener Operetten-ensemble: „Das Fürstenkind“; 8 uur.

Ned. Tooneel: „Trilby“; 8 uur.

Zaterdag 5 Febr. Gebouw voor K. en W.: Bal masque; 10 uur.

Fransche Opera: „La vie de Bohème“; 8 uur.

Dinsdag 8 Febr. Diligentia: Lezing van Herman Rutters over Richard Strauss' „Elektra“; 8 uur.

Zaterdag 12 Febr. Gebouw v. K. en W. Opvoering van „Elektra“; 8 $\frac{1}{2}$ uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 4 Febr. Groote Schouwburg. Rotterd. Tooneelgezelschap: „Fedora“; 8 uur.

Zondag 6 Febr. Groote Schouwburg. Rotterd. Tooneelgezelschap: „Margaretha Gauthier“; 8 uur.

Maandag 7 Febr. Groote Schouwburg. Wiener Operette: „Der Graf von Luxemburg“; 8 uur.

ADVERTENTIEN.

DELFTSCHE

Limonade-Siropen

Sinaasappel- of Oranje-Limonade

75 cts. per flesch; 6 flesschen franco zending.

NIEUWE LANGENDIJK 50.

Aanbevelend, **W. DE HOOGH.**

In den Technischen Boekhandel J. WALTMAN Jr., Binnenwatersloot 33, zijn voorhanden de volgende

Ingenieur-Kalenders voor 1910.

Kalender f. Wasser- und Strassenbau und Kultur-Ingenieur	f 3,—
Uhland Kalender f. Maschinen-Ingenieure	f 1,95
Fehlands Ingenieur-Kalender f. Maschinen und Hütten Ingenieure	f 1,95
Beton Kalender. Taschenbuch f. d. Beton und Eisenbetonbau	f 2,60
Kalender für Eisenbahn Techniker	f 3,—
Biedermann's Chemiker Kalender	f 2,60
Uppenborn Kalender f. Elektrotechniker	f 3,25

C. MENSERT Pzn.

Gasfitter en Loodgieter.

OUDE DELFT 146.

Boekhandel J. WALTMAN Jr.
BINNENWATERSLOOT 33.

Losse nummers verkrijgbaar van:
SPORTBLADEN.

DE COURANT (alleen Maandagochtendnummer)	5 cent.
HET MAANDAGOCHTEND BLAD, (Sportnieuws)	5 "
SPORTKRONIEK	10 "
SPORTBLAD	10 "
REVUE DER SPORTEN	15 "
DE SPORT	10 "

GEILLUSTREERDE WEEKBLADEN.

DE PRINS	6 cent.
DE WERELDKRONIEK	10 "
DE WEEK	15 "
DIE WOCHTE	20 "
DE WARE JACOB	10 "
BUIFEN	15 "
HOLLAND EXPRESS	12 $\frac{1}{2}$ "
PAK ME MEE	5 "
HET STUIVERSBLAD	5 "
HET LEVEN	9 "